

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Dubium X. Quæ obligationes Mercatorum, Opificum & cæterorum
sæcularium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42600

foetus, uti dictum est l. 3. p. 1. à n. 823. Quomodo expellere possit semen corruptum, dictum est ibid. n. 926. An possit dare medicamentum præservans à lue Venerea ex illicito coitu contrahenda, vide *Boudevv.* pag 109.

§. VI. Medici de se nullam habent potestatem dispensandi in jejuniis vel in esu carniū *Fagund.* de præcept. 4. Eccles. l. 1. c. 9. n. 2., sed tantum possunt declarare, uti alii viri prudentes, an hic & nunc obliget præceptum ob grave damnum vel incommodum. 1538

DUBIUM X.

1539

Quæ obligationes Mercatorum, Opificum, & ceterorum secularium.

Resp. Ex patent ex dictis de septimo præcepto: ex quibus resolves,

I. Mercator peccat, 1. Si venenum, vel alia prohibita vendat, cum suspitione pravi usūs. 2. Si paratus sit quodcumque pretium, etiam injustum, ab emptore accipere. 3. Rem carius, quàm supremo pretio, vendat, ob dilatam solutionem. 4. Mercium defectum gravem occultum non aperiat, pondus & mensuram imminuat. 5. Si in emptorum injuriam monopolium injustum instituat, merces omnes unius generis sibi comparet, immoderato quæstu pro libitu vendendas. 6. Si merces ab eo, qui non novit, emat pretio minore, vel cariore vendat ignorantibus. 7. Si merces veteres & inutiles novis admisceat, & vendat eodem pretio utrasque. 8. Si justa tributa defraudet. 9. Si tempore debito, cum possit, non solvat creditoribus, cum gravi eorum damno. 10. Si mercibus solvat, quod pecuniâ debet,

Ggg 3

contra

“contra creditoris voluntatem. 11. Si diebus festis
 “publicè emat vel vendat contra consuetudinem
 “permissam. 12. Si juret falsò se tanto pretio mer-
 “ces comparasse. 13. Si contractum ineat quemcun-
 “que, dubitans de ejus justitia. 14. Si emat res fur-
 “tivas &c. v. *Escob. l. 2. E. 3. c. 12.*

“ II. Bibliopola peccat, 1. Si vendat libros prohi-
 “bitos vel lascivos. 2. Si librum defectu laboran-
 “tem vendat pro integro &c. v. *Escob. c. 13.*

“ III. Argentarius, five Aurifaber peccat, 1. Si æs
 “pro auro vel argento vendat. 2. Auro vel argento
 “plùs æris misceat, quàm ars requirit, & empto-
 “ribus mixtionem non significet, neque minuat pre-
 “tium. 3. Si ex rebus furtivis aliquid emat malâ
 “fide. 4. Si communem lapillum pro pretioso
 “vendat, vel pretiosum pro vili emat, &c.

“ IV. Sartor, Sutor, & cæteri opifices peccant,
 “1. Si jurent se tali die opus perfecturos, quod sciunt,
 “(vel dubitant) non futurum. 2. Si plùs materiæ
 “exigant, quàm ad opus sit necessarium; aut partes
 “alicujus momenti, quæ supersunt, retineant, sine
 “voluntate domini. 3. Si diem festum sine gravî
 “causa violent, per se, vel per suos famulos &c.
 “v. *Escob. l. c.*

A D D E N D A

8540 **Q.** 276. *Quid circa mercatores &c. sit adden-
 dum.* **R.** Videri debent dicta l. 3. p. 2 de con-
 tractibus, præsertim emptionis & venditionis, ubi
 multa fusè resolvimus, quæ *Busenb.* hîc brevissimè
 insinuat.

8541 **Q.** 277. *Quid notandum sit circa obligationem
 Professorum, Consiliariorum, Concionatorum.* **R.**
 Seqq.

§. I.

§. I. *Eliz.* l. 6. q. 8. dicit Professores, praesertim Theologiae moralis, sub mortali teneri docere verum, quod agnoscunt, & studere, ut agnoscant, quod verum est; sed malè supponit omnem veritatem in rebus moralibus posse à nobis inveniri, uti ostensum est l. 1. à n. 707.

§. II. Idem *Eliz.* §. 4. & seqq. agit contra eos 1542
Theologos, qui non solliciti edicere quid sentiant, aut examinare, quid in re sit verum, tantum dicunt, quid videatur probabile aut probabilius, sic enim, inquit, faciunt Theologiam esse scientiam, non realem sed purè modalem vel secundò intentionalem, suamque omnem auctoritatem prostituunt, nemo enim unquam sciet, an rem sciant, de qua loquuntur, aut an ita loquantur, uti sciunt. Favet illi Gerson de Conf. Theol. l. 4. prof. 4. minus culpabiliter, nescio si minus tolerabiliter errant, quos ex doctrina, dum moralem quarunt certitudinem, nullum lumen rationis movet ad assensum cujusvis agibilis, tantummodo satis est, si dicere potuerint, hoc scriptum est, hoc talis Doctor in lectura sua sensit, hoc alius ita posuit, similes aspicientibus verso ad solem dorso. Sed quamvis fatendum sit examinari debere motiva rationum utrimque, & in veritatem inquiri, saepe est justa causa ita docendi suspendendo iudicium suum: 1. quia non semper potest resciri veritas, uti l. c. probatum est. 2. Quia difficillimum est invenire & periculosissimum definire quænam sint peccata levia vel gravia, uti docet S. Aug. de civit. l. 21. c. ult. Similiter S. Th. quodl. 9. a. 15. ait, omnis questio, in qua de peccato mortali quaritur, nisi expressè veritas habeatur, periculosè determinatur. Ex Gabriel in 4. dist. 15. q. 13. art. 2. Corol. 1. incautum est & malum affirmare aliquid esse peccatum mortale, quando non probatur sufficienti au-

Veritate vel evidenti ratione: idemque notant Gob. in Exp. tr. I. n. 55. & Spor. in Th. Sacram. p. I. c. 3. n. 174. 3. Quia etiam difficillimum est semper determinare, quænam inter opiniones sit probabilior, uti colligitur ex dictis l. I. à n. 150 4. Quia si adducantur AA. & rationes in utramque partem, prudenti lectori suggeruntur sufficientia motiva sibi formandi conscientiam practicam, secundum dicta l. I. à n. 268. 5. Quantum ad me, planè judico alios esse prudentiores quàm me, nec credo à lectore magni faciendum judicium meum, quando attuli alios auctores omni exceptione majores. Gerson loquitur de illis, qui studiosè negligunt examinare rationes & in veritatem inquirere: quid enim senserit, patet ex his ejus verbis, de Vita Spirit. lect. 4. Coroll. II. Ex his elicio pro Doctõribus Theologicis doctrinam salutarem, ne sint faciles asserere actiones aliquas aut omissiones esse peccata mortalia, præsertim sub universali. . . . debet quilibet nunquam oblivisci, quàm incerta est scientia nostra, ita ut idem sæpe homo brevi momento temporis nunc in hanc nunc in oppositam feratur sententiam.

1543

§. III. Idem *Eliz.* q. 11. & 12. docet turpe esse & illicitum Professori tenere vel sequi doctrinam, eò quòd eam doceat aliquis, si ad hoc non moveat veritas ipsa. Similiter q. 8. §. 3. declamat contra illos, qui ideo tenent aliquam opinionem, quia multorum est. *Contra* est 1., quia non semper inveniri potest veritas, uti sæpe dictum est, ergo in dubio sequi possum prudentem Ducem. 2. Si valent argumenta *Eliz.*, ergo malè erectæ sunt diversæ academiæ sectantes oppositas doctrinas tanquam antecedenter suas; item sequentes hunc vel illum Magistrum, v. g. *S. Augustinum, S. Th., S. Bonav., Scotum.* 3. Ergo nullus apud Thomistas vel Scotistas audebit se
voto

voto vel juramento adstringere ad doctrinam *S. Thomæ* vel *Scoti*, nam neutri erunt sufficienter certi, quòd doctrinam veram sint ubique reperturi; & quas rationes afferent Thomistæ pro *S. Th.*, eis similes afferent Scotistæ pro *Scoto*. Respondet quidem *Eliz.* §. 5. notam veracis Doctoris esse, si Ecclesia de illo dicat, *ô Doctor egregie, Ecclesia S. lumen, divina legis amator.* Sed contrà est manifestè, nam Ecclesia id dicit de singulis Doctoribus Ecclesiæ, & tamen certum est multos contradictoria docere, v. g. *S. Augustinum* & *S. Hieronymum*; item *S. Th.* & *S. Bonav.*, uti ostensum est l. 1. n. 719., ergo licebit hunc vel illum sequi, licèt certum sit alterutrum docere falsum. Conf. nam Ecclesia non dicit ista verba de *Scoto*, de *S. Anton.*, de *Cajet.*, de *Durando*, de *Bachono*, de *Suar.* aliisque piis & doctis viris, ergo peccatum erit se obligare ad unum ex his sequendum. 4. Quòd attinet ad illum, qui sequitur multos, nisi oblitet certitudo in contrarium, prudenter præsumimus id esse magis vicinum vero, quòd multi sapientes viri tenent secundùm dicta l. 1. n. 270.

§. IV. In iis, quæ pertinent ad fidem & mores, 1544
peccatum est tenere vel docere opinionem, quam quis sufficienter advertit esse falsam, quia hoc est addere vel demere aliquid legi Dei, quod prohibetur *Deut.* 4. v. 2. Putatque *Eliz.* q. 8. §. 10. docentem falsa peccare contra justitiam, quia vera docere teneretur, vel ex mercede vel saltem ex tacito pacto, sicuti contra justitiam peccaret nauta, qui sive pretio sive gratis se acceptasset transferendum in Italiam, & transferret in Angliam: sed vide de hoc dicta l. 3. p. 2. à n. 351.

§. V. Si Professor in schola doceat absolutè sententiam, quam judicat esse minùs probabilem, (si 1545
justa causa non excuset, qualis esset secundùm *Oviedo*,

do, ne censeatur singularis vel à Superiore reprehendatur) *Suar.* dicit esse mortale; *Sanch.* veniale; *Salas, Castrop. Rhod. Laurent.* universaliter dicunt nullum esse peccatum, quia putant excusari propter obligationem nimium gravem examinandi, ubi probabilitas sit major aut minor: tenet cum his *Teruil.* in Reg. q. 2. n. 24., si iudicet sententiam tantum probabilem, esse communioem & utilioem: at tamen docere improbabilia circa fidem & mores est mortale, uti rectè *Sanch. Castrop. Laurent.*, quia grave est causare errorem in rebus ita necessariis. Docere improbabilia in Grammatica aut Philosophia etiam grave esse putant *Sanch. Castrop. Laurent.*, quia docens ex officio tenetur rectè docere, & ingenerare generales errores videtur grave; *Salas* putavit esse leve, sed *Rhodes* dicit hoc esse improbabile, nisi privatim doceret. Vide dicta l. 3. p. 2. à n. 351.

1546

§. VI. De Consiliariis Principum, satis insinuavi l. 1. n. 456., qualia vitia cavere debeant & quales esse: posse autem, per se loquendo, quemvis, qui consultitur, respondere secundum opinionem probabilem alienam contra sibi probabiliorem, docet *Suar.* 2. 2. t. 3. d. 12. f. 6. n. 9. item *Sayr. Vasq. Sanch.*, quos sequitur *Diana* p. 2. t. 13. R. 14., & consentit *Mendo* d. 13. n. 202., suadeturque ex dictis l. 1. n. 377., dicere enim potest esse viros probos & doctos, qui dicant hoc vel illud fieri posse in tali casu. *Dixi*, per se loquendo, nam saepe ex pacto vel circumstantiis tenetur aliquis pro consilio interrogatus depromere sensum suum & non tantum alienum.

1547

§. VII. *Nav. Adr.* & alii putant Consiliarium semper exquirentem sententias faventes placito & commodis sui Principalis, peccare mortaliter, quia exponit se periculo inducendi in errorem, sed si rez
 aâ

Etâ intentione procedat, non ideo peccare docent *Sanch. Baldel. Bress.* & alii, utitur enim jure suo, imò & fungitur officio studendi licitis commodis domini sui. Quòd si inquireret in AA. faventes, volens stare sententiâ cujuscumque, quâcumque ratione nitatur, malè ageret, uti rectè *Bardi* de consc. prob. d. 4. c. 19. n. 4. & *Burgh.* c. 3. c. 51.

§. VIII. Quædam Concionatoribus proponit 1548
Eliz. q. 6. §. 5. & 6. Et 1. arguit in illis scientiæ defectum, ob quem nesciant, quid sit & quando re ipsa committatur, v. g. usura, simonia, vindicta, injustitia commutativa & distributiva, avaritia, ambitio, fraus in contractu &c., ideoque explicare non possint populo, quid sub illis nominibus lateat ac damnetur, & sic in eis vitiis relinquunt. 2. Carpit modum probandi, probant scilicet, inquit, alibi ex alienis, alibi ex propriis, sed sine sensu & præter sensum: ibi parum scripturas versant, SS. PP. prætereunt, dicta Oratorum & maximè Gentilium colunt, & mundum universum percurrunt longisque descriptionibus implent; quid ergo Christianum inde concludant? alibi scripturas quidem & SS. nominant, sed quibusdam, ut vocant, conceptibus tam longè à vero ac verisimili divagantur, ut non Oratoris solum sed nec Poëta quidem locum teneant. 3. Dicit eos solere in quædam invehi, v. g. in luxum vestium, denudationem pectoris &c., neque tamen explicare populo, quandonam & qualia sint peccata, atque ideo ab ejusmodi concionibus appellatur ad Theologos, quod sacris Oratoribus est probro ac impedit omnem dictionis fructum: *Paulus*, *Timotheo* dicebat, increpa in omni patientia & Doctrina; ut potens sit exhortari in Doctrina sana. Et *S. Aug.* de doct. *Christ.* l. 4. c. 12. Concionatoris munus esse ait, ut doceat, ut delectet,

ut flectat : docere necessitatis est , delectare suavitas , flectere victoria. Olim , inquit Eliz. , Augustini, Chrysofomi, Ambrosii, Gregorii erant Concionatores, sed iidem Theologi.

1549

§. IX. Ad doctrinam accedere debet virtus & vita exemplaris: Trittemius de vita Sacerd. c. 1. n. 24. ait, predicantis sermo facile contemnitur, cuius vita malis suspicionibus in populo notatur. Et c. 6. n. 10. facile predicantis sermo contemnitur, si inter rusticos familiariter effundatur; incipient te ex consuetudine familiaritatis contemnere & quasi ex suis unum aestimare. Addit à n. 25. , accusare avaritiam & latro potest, emendare verò, non nisi qui facit, quod docet: delicatus magister est, qui pleno ventre de jejunio disputat; prius vita requirenda est quàm Doctrina, quia plenius opere docetur quàm sermone; excellentissimum namque docendi genus est demonstratio exempli.

Quæ materiae utilissimè tractentur in Concionibus, dictum est l. 3. p. 1. n. 766.

INDEX